

Mavi Kart Sahibi Olanların Kişi Hallerine İlişkin Davalarda MÖHUK m. 41'in Uygulama Alanı Hakkında Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 27.7.2020 Tarihli Kararının İncelemesi^(*)

Review of Turkish Court of Cassation 20th Circuit's Judgement of 20.7.2020 on the Application of Art. 41 of the PILA in Claims Relating to the Personal Status of Blue Card Holders

Arş. Gör. Dr. Nazlı ALBAYRAK CEYLAN^(**)

Öz

Yabancılık unsuru barındıran uyuşmazlıkların çözümünde belirli bir ülke mahkemesinin yetkisinin varlığı, milletlerarası yetki kavramı ile ifade edilmektedir. Uyuşmazlığın çözümü bakımından ilgili ülke mahkemesinin yetkili olup olmadığı veya hangi koşulların yerine getirilmiş olduğu hallerde yetkiye sahip olduğu milletlerarası yetkinin konusunu oluşturmaktadır. Devletlerin iç hukukunun parçasını teşkil eden milletlerarası yetkiye dair kurallar aracılığıyla, yabancılık unsuru barındıran bir uyuşmazlığın, o ülke mahkemeleri tarafından görülüp görülmeyeceği devletlerce serbestçe tayin edilmektedir. Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin davalar bakımından Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, MÖHUK m. 41'de yer alan özel bir yetki kuralı ile düzenlenmiştir. Bu yetki kuralı aracılığıyla kanun koyucu, Türk vatandaşının kişi hallerine ilişkin yabancılık unsuru barındıran bir davanın yabancı ülke mahkemesinde açılmadığı veya açılmadığı durumlara özgü olmak üzere, Türkiye'de bu davalar bakımından yetkili bir mahkemenin mevcut bulunmasını sağlamıştır. Çalışmamızda, hukuki statüleri TVK m. 28 aracılığıyla düzenleme altına alınmış olan, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin kişi hallerine ilişkin davalarda MÖHUK m. 41 uyarınca Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilip edilemeyeceği, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi'nin kararı doğrultusunda incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Milletlerarası Yetki, Kişi Hallerine İlişkin Davalar, Vatandaşlık, Çekişmesiz Yargı, Mavi Kartlılar.

^(*) Araştırma Makalesi / Makale Geliş Tarihi: 12.11.2022 - Makale Kabul Tarihi: 26.11.2022
DOI: 10.56701/shd.1203166

^(**) Sakarya Üniversitesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Sakarya - Türkiye
E-posta: nceylan@sakarya.edu.tr
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0001-8223-9573>

Abstract

International jurisdiction can be described as the jurisdiction of a court with regard to the settlement of disputes with a foreign element. Through rules of international jurisdiction, that constitute a part of the domestic law of the states and are independently established by the countries, it is determined whether a dispute containing a foreign element will be heard by the courts of that country. The rule on international jurisdiction of Turkish courts with respect to cases concerning the personal status of Turkish citizens appears in the form of a special rule of jurisdiction under Article 41 of the PILA. Through this rule of jurisdiction, the legislator has ensured that there is a competent court in Turkey to adjudicate disputes regarding the personal status of a Turkish citizen, where such cases, are not or cannot be filed before a foreign court. In this study, whether the international jurisdiction of the Turkish courts can be established pursuant to Art. 41 of the PILA, in cases concerning the personal status of Turkish citizens by birth whom lost Turkish citizenship by obtaining a renunciation permit will be examined in light of the decision of the Turkish Court of Cassation.

Keywords

International Jurisdiction, Cases in Relation to Personal Status, Citizenship, Non-Contentious Jurisdiction, Blue Card Holders.

GİRİŞ VE İNCELEME KONUSU KARAR

Türk hukukunda yabancılık unsuru barındıran işlem ve ilişkiler hakkında uygulama alanı bulacak kurallar, 2007 tarih ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun¹(MÖHUK) aracılığıyla düzenlenmiştir². MÖHUK m. 1’de “*Yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi bu Kanunla düzenlenmiştir.*” demek suretiyle, Türk mahkemeleri önüne gelen ve yabancılık unsuru barındıran özel hukuk işlem ve ilişkileri hakkında MÖHUK hükümlerinin uygulama alanı bulacağı açıkça hükme bağlanmıştır³.

Yabancılık unsuru barındıran uyuşmazlıkları konu edinen davalarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, bu hususu düzenleyen temel kanun olan MÖHUK m. 40 ile 47 arasında kural altına alınmıştır. Kanun koyucu, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi hakkında m. 40 aracılığıyla genel kural bir düzenleme sevk ettikten sonra MÖHUK m. 41-46 arasında yer verilen haller ba-

¹ RG 12.12.2007, 26728.

² Yabancılık unsuru barındıran işlem ilişkilere uygulanacak hukuka ve milletlerarası usul hukukuna ilişkin olmak üzere MÖHUK yanında diğer bazı kanunlarda da hükümler yer almaktadır. Aysel Çelikel - Bahadır Erdem *Milletlerarası Özel Hukuk*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2022), 45.

³ MÖHUK m. 1 f. 2’de yer alan “*Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır.*” kuralı doğrultusunda, uyuşmazlık konusu işlem veya ilişki hakkında Türkiye’nin taraf olduğu iki veya çok taraflı milletlerarası sözleşmelerde hüküm bulunması halinde, bu sözleşmelerde yer alan hükümler MÖHUK hükümlerine nazaran öncelikli uygulama alanı bulacaktır. Cemal Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2022), 20, dn. 46.

kımından Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini tesis etmek üzere özel kurallara yer vermiştir. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini tayin eden genel kural olan MÖHUK m. 40 uyarınca, milletlerarası yetkinin tayininde iç hukukun yer itibariyle yetki kurallarının uygulanacağı öngörülmüş olmakla birlikte, kanun koyucu MÖHUK m. 41-46 arasında yer verilen haller bakımından Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini tesis etmek üzere birtakım kurallara yer vermiştir. Öğretide ağırlıklı olarak, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesisi bakımından özel hüküm niteliğini haiz olduğu kabul edilen⁴ bu hükümlerden biri de MÖHUK m. 41'de yer alan, Türklerin kişi hallerine ilişkin davalarda yetkili mahkemeyi gösteren kuraldır. MÖHUK m. 41 uyarınca, *“Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılmadığı takdirde Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye’de sâkin değilse Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür.”*

MÖHUK m. 41 hükmü aracılığıyla milletlerarası yetkinin tesis edilebilmesi için aranan şartlara aşağıda değinilecek olmakla birlikte bu şartlar arasında yer alan davanın, Türk vatandaşının kişi hallerine ilişkin olması hali, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi tarafından 2020 yılında verilen karar⁵ dikkate alınmak suretiyle ele alınacaktır. Yargıtay, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılan davacının açtığı ad düzeltme davasının görülmesi sırasında ilk derece mahkemesi nezdinde, yetkili mahkemenin belirlenmesi hususunda ilişkin olarak ortaya çıkan uyuşmazlığı karara bağlarken, bu kişiler bakımından da MÖHUK m. 41 hükmünün uygulama alanı bulacağı sonucuna varmıştır. Çalışmamızda, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni almak suretiyle

⁴ Bu görüş doğrultusunda, yabancılık unsuru barındıran bir uyuşmazlık hakkında Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin varlığı tespit edilirken, öncelikle uyuşmazlığın MÖHUK m. 41 ile 46 arasında düzenlenen özel yetki kurallarının kapsamına girip girmediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tespitinde, öncelikle MÖHUK'ta yer alan özel yetki kuralının uygulama alanına giren bir uyuşmazlık olup olmadığına bakılacak, uyuşmazlık konusuna ilişkin özel bir yetki kuralının tayin edilmemiş olması halinde genel yetki kuralı olan MÖHUK m. 40 doğrultusunda, iç hukukta bulunan yer itibariyle yetki kuralları uygulama alanı bulacaktır. Çelikel - Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 567; Sibel Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 575-576; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 458-460; Zeynep Derya Tarman, “The International Jurisdiction of the Turkish Courts on Special Status of Turkish Nationals” *Yearbook of Private International Law* 14 (2012/2013) 478; Bilgin Tiryakioğlu, “Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”, içinde *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012) 1141. MÖHUK m. 41-46 arasında yer alan yetki kurallarının MÖHUK m. 40'ta öngörülen yetki kuralı yanında tamamlayıcı nitelikte olduğu ve uyuşmazlık bakımından doğrudan uygulama bulmayacağı yönünde bkz. Ergin Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayınevi 2021), 477 vd.

⁵ Yargıtay 20. HD., E. 2020/429 K. 2020/1074 T. 27.7.2020, www.lexpera.com E.T.20.010.2022.

Türk vatandaşlığını kaybedenlerin 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu⁶ (TVK) m. 28 uyarınca sahip oldukları statünün⁷, MÖHUK m. 41’de aranan şartların sağlanması bakımından yeterli olup olmadığı ilgili karar çerçevesinde ele alınacaktır.

Yargıtay 20. Hukuk Dairesine konu olan davada yüksek mahkeme,
 “... davacının, Mavi Kartlılar Kütüğünde “...” olan isminin “...” olarak değiştirilmesi istemine ilişkindir. Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesince nüfus kaydına göre davacının Türk vatandaşlığından çıktığı ve Türkiye’de oturduğuna yani ikamet ettiğine ilişkin herhangi bir kaydın bulunmadığı anlaşılmıştır. Davacının nüfusa kaydolduğu yer ... olup bu yer karine olarak ikametgah yeri olup yetkili mahkemesinin de karine olarak ikametgah yeri olan ... Asliye Hukuk Mahkemesidir. 6100 sayılı HMK’nın 114/1-ç maddesi uyarınca kesin yetkinin dava şartlarından olduğu gerekçesi ile yetkisizlik kararı verilmiştir.

... Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından ise “Dava; davacının, Mavi Kartlılar Kütüğünde “...” olan isminin “...” olarak değiştirilmesine yöneliktir. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m 28/1, Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk Vatandaşlığını kaybeden kişilerin (mavi kartlılar), Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceklerini düzenlemiştir. Bu durumda yetkili mahkemenin belirlenmesi konusunda genel kuralın (5490 sk m.36) uygulanacağı açıktır. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 36. maddesindeki ilgilinin yerleşim yeri mahkemesinin yetkisi, kesin yetki kuralı olmamakla birlikte tarafların Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesine herhangi bir yetki itirazında da bulunmadığı görülmüştür. 5490 sayılı Nüfus Kanununun 36. maddesinde belirtilen ilgilinin oturduğu yer mahkemesi yetkisinin, kesin ve kamu düzenine ilişkin bir yetki kuralı olmadığı gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmiştir.

5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 36/1-a maddesinde, nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davalarının düzeltmeyi isteyen şahsın yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılacağı hükme bağlanmıştır. Nüfus kayıtlarındaki düzeltme ilişkin uyumsuzluklarda ki yetki Nüfus Hizmetleri Kanununun 36/1-a maddesi uyarınca kesin yetkidir.

⁶ RG 12.6.2009, 27256.

⁷ Doğumla Türk vatandaşı olup, sonradan çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin hukuki statüsü TVK m. 28’de kural altına alınmıştır. İlgili kural kapsamındaki kişileri anlatmak üzere kullanılan “Mavi kartlılar” ifadesi, bu kişilere talepleri halinde verilen ve maddede yer alan haklardan yararlanabileceklerini gösteren “Mavi Kart” uygulamasına dayanmaktadır. Ayrıca bu kişilerce beyan edilen nüfus olaylarının kaydı ve takibi amacıyla, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 8/A’ya dayalı olarak “Mavi Kartlılar Kütüğü” oluşturulmuştur. Bkz. Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge, <https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yonerge/MaviKartlilarKutuguveNufusOlaylarininTutulmasiYonergesi.pdf>, E.T. 1.11.2022.

Türk Vatandaşlığı Kanunu m.28/1, Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin (mavi kartlılar), Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceklerini düzenlemiş, kolluk araştırması sonucunda davacının Türkiye’de ki ikamet adresi tespit edilemediği gibi Türkiye’de ikamet etmiyor ise Türkiye’de ki en son ikamet adresinin tespit edilemediği anlaşılacakla 5718 sayılı MÖHUK m. 41 uyarınca Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılmadığı takdirde Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye’de sâkin değilse Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür:

Dosya kapsamından, davacının vekaletname üzerindeki adresinin “MERSİN” olduğu anlaşılacakla uyuşmazlığın Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekir...” şeklinde hüküm kurmuştur.

I. MÖHUK M. 41 DOĞRULTUSUNDA TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ

MÖHUK m. 41 kuralı aracılığıyla Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin varlığı, çeşitli koşulların yerine getirilmiş olmasına bağlanmıştır. Buna göre, öncelikle davanın taraflarından birinin veya her iki tarafının Türk vatandaşı olması, ikinci olarak davanın Türk vatandaşının kişi hallerine ilişkin olması ve son olarak davanın yabancı ülke mahkemelerinde açılmamış veya açılmamış olması gerekmektedir⁸. Ayrıca, MÖHUK hükümlerinin uygulama alanı bulabilmesi, yabancılık unsurunun varlığına bağlanmış olduğundan, MÖHUK m. 41’in uygulanması suretiyle yetkili mahkemenin tesis edilebilmesi için öncelikle, Türk mahkemeleri nezdinde çözüme kavuşturulacak uyuşmazlığın yabancılık unsuru barındırması gerekmektedir⁹. Yabancılık unsurunun, davanın tarafları bakımından mevcut bulunması ise zorunlu değildir. Örnek olarak, davanın taraflarının her ikisinin de Türk vatandaşı olduğu ancak yerleşim yerinin Türkiye dışında olduğu uyuşmazlıklar hakkında da diğer koşullarında sağlanmış olduğu hallerde, MÖHUK m. 41 uygulama alanı bulacaktır¹⁰.

⁸ Çelikel - Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 622; Rifat Erten, *Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), s. 79-80; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 488-492; Mine Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK’ta Kabul Edilen Yetki Kuralı”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 33/1 (2013), 173, 172 vd.; Tiryakioğlu, “Milletlerarası Yetki”, 1150-1153.

⁹ Nuray Ekşi, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2000), 154; Erten, *Yetki*, 78; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 186-187. Yabancılık unsuru barındırmayan uyuşmazlıkların hallerinde de Türk mahkemelerinin yetkisinin MÖHUK m. 41 uyarınca tesis edilebileceği hakkında bkz. Ergin Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 476.

¹⁰ Ekşi, *Yetki*, 154. MÖHUK’ta yer alan milletlerarası usul hukukuna ait kuralların uygulama alanı bulması için taraflardan birinin yabancı ülke vatandaşı olması, hukuki olay veya ilişkinin yabancı ülkede mey-

A. TARAF LARDAN BİRİNİN TÜRK VATANDAŞI OLMASI

MÖHUK m. 41 uyarınca Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesisi için aranan ilk şart davanın bir Türk vatandaşının kişi hallerine ilişkin olmasıdır¹¹. Türk vatandaşlığına sahip tarafın davacı veya davalı sıfatına sahip olması önem arz etmemekle birlikte, dava sonucunda Türk vatandaşının kişisel statüsünde değişiklik meydana gelmesi gereklidir¹². Zira kanun koyucu ilgili hükmü ihdas ederken, Türklerin kişi hallerine dair uyumsuzlukları çözmek üzere daima yetkili bir mahkemenin mevcut bulunmasını amaçlamıştır¹³. İlgili koşulun sağlanması bakımından dava sonucunda kişisel statüsünde değişiklik meydana gelecek tarafın Türk vatandaşı olup olmadığının tespiti ise Türk hukuku uyarınca gerçekleştirilecektir¹⁴. Kişinin davanın açıldığı anda Türk vatandaşı olması gerekmektedir. Davanın açıldığı tarihten sonra ilgili Türk vatandaşlığını kaybetmesi ya da Türk vatandaşlığı haricinde başka bir ülkenin vatandaşlığına da sahip olması, MÖHUK m. 41 aracılığıyla Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisinin tesisi bakımından engel teşkil etmeyecektir¹⁵.

Bu doğrultuda Türkiye’de bulunan vatansızlar ile mülteciler bakımından MÖHUK m. 41 uygulama alanı bulmayacaktır¹⁶. Çalışmamıza konu teşkil eden Yargıtay kararı örneğinde olduğu gibi doğumla Türk vatandaşı olup, çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler bakımından MÖHUK m. 41’de aranan şartın gerçekleşip gerçekleşmediği aşığıda ele alınacaktır.

B. DAVANIN KİŞİ HALLERİNE İLİŞKİN OLMASI

MÖHUK m. 41 uyarınca milletlerarası yetkinin söz konusu olması için aranan ikinci şart, davanın Türk vatandaşının kişi hallerine ilişkin olmasıdır. Hangi uyumsuzlukların kişi hallerine ilişkin olduğunun tespiti, Türk hukuku uyarınca gerçekleştirilecektir. Diğer bir ifadeyle, mahkeme uyumsuzluk konusunun kişi

dana gelmiş olması gibi uyumsuzluk konusu olay veya ilişkiyi hakim in hukuku dışında bir başka ülkenin hukuk sistemiyle bağlantılı hale getiren bir yabancılık unsurunun varlığının mevcut bulunması gerektiği hakkında bkz. Mesut Aygün, “Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan* 16/Özel Sayı (2015), 1029.

¹¹ Çelikel - Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 625; Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 676; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 604; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 489; Tan Dehmen, *Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar*, s. 172; Tarman, “Jurisdiction”, 480.

¹² Çelikel - Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 625; Ekşi, *Yetki*, 154; Erten, *Yetki*, 80-81; Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 476; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 489-490; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 172; Tarman, “Jurisdiction”, 480.

¹³ Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 476; Şanlı vd. *Milletlerarası Özel Hukuk*, 489.

¹⁴ Çelikel - Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 624; Erten, *Yetki*, 81; Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 476; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, s. 173.

¹⁵ Erten, *Yetki*, 83, Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 476-477; 94; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 604; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 489, dn. 143; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 173; Tarman, “Jurisdiction”, 480-481.

¹⁶ Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 477.

halleri kapsamında olup olmadığına, Türk hukuku uyarınca yapacağı vasıflandırma sonucunda karar verecektir¹⁷.

Kanun koyucu MÖHUK m. 41 hükmünde hangi hallerin kişi hallerinden olduğuna dair açıklama yapmamış, kişi hallerine ilişkin davalar ifadesine yer vermekle yetinmiştir. Doktrinde ise kişinin statüsü ve ehliyetini konu eden kişinin hukuku ile aile hukukuna ilişkin vesayet, evlat edinme, soybağı, evlenmenin butlanı, boşanma gibi uyuşmazlıkların söz konusu olduğu hallerde, kişi hallerine ilişkin dava olma şartının gerçekleştiği ifade edilmektedir¹⁸. Buna karşılık, kişinin hukuku yahut aile hukukuna ilişkin olmakla birlikte, niteliği itibarıyla kişinin şahsi statüsüne ilişkin olmayan, örneğin mal rejimi davaları ya da maddi veya manevi tazminat davalar gibi davalar bakımından Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK m. 41 uyarınca tesis edilemeyecektir¹⁹.

Çalışmamıza konu Yargıtay kararında davacı, Mavi Kartlılar Kütüğünde yer alan adının değiştirilmesi talebiyle dava açmıştır. Ad değişikliğine yönelik davalar, kişinin şahsi statüsüne ait unsurlardan biri bakımından değişiklik meydana gelmesi sonucunu doğurmaları itibarıyla, kişi hallerine ilişkindir²⁰. Dolayısıyla, ad değişikliğine yönelik davalar MÖHUK m. 41'de kapsamında yer almakta olup, bu davalar bakımından ilgili şart gerçekleşmiş bulunmaktadır²¹.

Ad değişikliği talepleri 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)²² m. 382 f. 2'de sayılan çekişmesiz yargı işlerindedir. Bu itibarla, ilgili talepler bakımından MÖHUK m. 41 aracılığıyla Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilip edilemeyeceği belirlenirken değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, çekişmesiz yargı işlerinin MÖHUK m. 41 hükmünde yer alan “*dava*” ifadesini karşılayıp karşılamadığıdır. Öğretide ağırlıklı olarak savunulan ve bizim de katıldığımız ilk görüş uyarınca, MÖHUK m. 41'de “*Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin davalar*” ifadesine yer verilmiş olmakla birlikte, hükümde yer alan “*davalar*” ifadesi çekişmesiz yargı işlerini de kapsamına almaktadır²³. Şöyle

¹⁷ Gülin Güngör, *Milletlerarası Özel Hukuk* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021) 245; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 605; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 490; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 175; Tiryakioğlu, “Milletlerarası Yetki”, s. 1145.

¹⁸ Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, Tiryakioğlu, “Milletlerarası Yetki”, 1145.

¹⁹ Erten, *Yetki*, 100; Şanlı vd., Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 476; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 490; Tiryakioğlu, “Milletlerarası Yetki”, 1145.

²⁰ Hatice Selin Pürselim Arning, *Türk, Alman ve İsviçre Milletlerarası Özel Hukuklarında Ad* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2014) 273-274; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 490.

²¹ Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 490.

²² RG 4.2.2011, 27836.

²³ Güngör, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 245; Hatice Selin Pürselim, “MÖHUK Kapsamında İddet Müddetinin Soybağının Reddi ve Babalık Davalarına Etkileri” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 27/1, (Haziran 2021, 530; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk* 606; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 174-175.

ki; HMK’da çekişmesiz yargı işi niteliğini haiz olduğu kabul edilen talepler de medeni yargılamanın parçasını teşkil etmektedir²⁴. Bu itibarla, Kanun’da “*dava*” yerine “*iş*” ifadesine yer verilmiş olmakla birlikte, bu taleplerin de mahkeme nezdinde bir yargılama faaliyetine konu edildikleri dikkate alındığında, Türklerin kişi hallerine ilişkin çekişmesiz yargı işleri hakkında Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin MÖHUK m. 41 uyarınca tayini söz konusu olmalıdır²⁵.

Aksi yöndeki görüş uyarınca ise MÖHUK m. 41’de yer alan ve HMK uyarınca çekişmeli yargı işlerine özgülenmiş “*dava*” ifadesinin varlığı, ilgili madenin çekişmesiz yargı işlerini de kapsayacak şekilde yorumlanmasını engellemektedir. Bu bağlamda, Türk vatandaşlarının kişi halleri hakkındaki çekişmesiz yargı işlerinde Türk mahkemesinin milletlerarası yetkiye sahip olup olmadığı, MÖHUK m. 41 aracılığıyla değil, MÖHUK m. 40 doğrultusunda, iç hukukta yer alan yer itibarıyla yetki kuralları uyarınca belirlenmelidir²⁶.

Çalışmamıza konu kararda da olduğu gibi Yargıtay kararlarında, MÖHUK m. 41’in uygulanmasına ilişkin olarak değerlendirmede, uyumsuzluğun çekişmeli yargı veya çekişmesiz yargının konusunu oluşturması açısından herhangi bir ayırım yapılmadığı görülmektedir²⁷. HMK hükümleri uyarınca çekişmesiz yargı işlerinden olan kişi hallerine dair taleplere ilişkin çeşitli kararlarda Yargıtay çekişmesiz yargı işlerinin MÖHUK m. 41’de yer alan “*dava*” ifadesini karşılayıp karşılamadığına ilişkin herhangi bir yönde bir değerlendirmede bulunmaksızın, MÖHUK m. 41 uygulamak suretiyle mahkemelerin yetkisinin tesis edileceği sonucuna ulaşmıştır²⁸.

Yukarıda da ifade etmiş olduğumuz üzere ad değiştirmeye yönelik talepler, HMK m. 382 f. 2 uyarınca çekişmesiz yargı işi olarak nitelendirilmiştir. Bu itibarla, burada bir dava değil çekişmesiz yargı işi söz konusudur. Bununla birlikte, diğer bazı çekişmesiz yargı işlerinde olduğu gibi ad değişikliğine ilişkin talepler de uygulamada nüfus idaresi kanuni hasım olarak gösterilmek suretiyle dava olarak açılmaktadır²⁹. Bizim de katıldığımız, ileri sürülen ilk görüş uyarınca, MÖHUK m. 41’de yer verilen “*dava*” kavramı çekişmesiz yargı işlerini de kapsamına ala-

²⁴ Baki Kuru vd., *Medeni Usul Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2011), 70-71; Güngör, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 245; Murat Atalı, *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), s. 2108; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 174-175.

²⁵ Güngör, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 245; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 174-175.

²⁶ Erten, *Yetki*, 116-117.

²⁷ Erten, *Yetki*, 118 vd.; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 607.

²⁸ Yargıtay 20. HD, E. 2021/6966 K. 2021/11558, 18.10.2021; Yargıtay 5. HD, E. 2021/4161 K. 2021/8018, 31.5.2021; Yargıtay 20. HD, E. 2020/640 K. 2020/1065, 27.2.2020; Yargıtay 20. HD, E. 2018/5565 K. 2018/7548, 26.11.2018, www.kazanci.com.tr E.T. 25.10.2022.

²⁹ Pürselim Arning, *Ad*, 278.

cak şekilde geniş yorumlanmalıdır. Dolayısıyla, yabancılık unsuru barındıran ad değiştirme talepleri her ne kadar çekişmesiz yargı işi niteliğini haiz olsa da bu talepler bakımından yetkili mahkeme, MÖHUK m. 41 uygulanmak suretiyle belirlenebilecektir³⁰.

C. DAVANIN YABANCI BİR DEVLET MAHKEMESİNDE AÇILMAMIŞ VEYA AÇILAMAMIŞ OLMASI

MÖHUK m. 41'de aranan son şart, davanın daha öncesinde yabancı bir ülke mahkemesinde açılmamış veya açılmamış olmasıdır³¹. Davanın yabancı bir ülke mahkemesinde açılmamış olmasından anlaşılması gerekenin ne olduğu hakkında öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür. İleri sürülen ilk görüş uyarınca, davanın yabancı ülke mahkemesinde açılmamış olmasıyla ifade edilen, davanın haliha-zırda yabancı bir ülke mahkemesinde görülmüyor olmasıdır³². Bir başka görüşe göre ise yabancı ülke mahkemelerinde dava açılmamış olması hali sadece derdest davaları değil, aynı konu hakkında yabancı mahkemeler tarafından esasına girilerek karara bağlanan davaları da içermektedir³³. Bu itibarla bu görüş uyarınca, daha önce yabancı ülke mahkemesince karara bağlanmış bir davanın mevcut bulunması da milletlerarası yetkinin MÖHUK m. 41 uyarınca doğmasına engel teşkil edecektir.

Türklerin kişi hallerine ilişkin davanın, yabancı bir ülke mahkemesi önünde *açılmamış* olması, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine imkan tanıyan bir diğer sebebi teşkil etmektedir. Madde metninde yer alan “*açılmamış*” olma ifadesiyle ne anlatılmak istediği hakkında öğretide farklı görüşler yer almaktadır. İleri sürülen ilk görüşe göre, davanın yabancı ülke mahkemelerinde “*açılmamış*” olması hali, söz konusu davanın yabancı mahkemeler önünde açılmasının

³⁰ Ad değişikliğine ilişkin talebin çekişmesiz yargı işi olması sebebiyle MÖHUK m. 41'de aranan “*dava*” olma koşulunu sağlamadığı, bu itibarla bu talepler bakımından milletlerarası yetkinin MÖHUK m. 41 aracılığıyla değil, MÖHUK m. 40 uyarınca belirlenmesi gerektiği hakkında bkz. Erten, *Yetki*, 151.

³¹ MÖHUK m. 41'de yer alan davanın yabancı bir ülke mahkemesinde açılmamış veya açılmamış olması koşulu, doktrindeki ağırlıklı görüş uyarınca hukukumuzda milletlerarası derdestliğin dikkate alındığı hallerden biridir. Ziya Akıncı, *Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Sözleşmesine Dayanan Yabancı Derdestlik* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002) 50-51; Melis Avşar, “Evlat Edinme Davalarında Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”, *Public and Private International Law Bulletin Prof. Dr. Cemal Şanlı'ya Armağan*, 40/2 (2020), 1162; Çelikel- Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 624; Ekşi, *Yetki*, 156; Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 478; Özel vd. *Milletlerarası Özel Hukuk*, Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 492-493;. Bununla birlikte, davanın yabancı devlet mahkemesi önünde açılmış olmasının Türk mahkemesi önünde ilk itiraz olarak taraflarca mı ileri sürüleceği yoksa, mahkeme tarafından re'sen mi dikkate alınacağı hususunda ise doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır.

³² Çelikel- Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 624; Erten, *Yetki*, 123; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 607; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 493; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 178-179.

³³ Ekşi, *Yetki*, 156-157; Tiryakioğlu, “Milletlerarası Yetki”, 1155. Tarman, “Jurisdiction”, 481; Aksi yönde bkz. Yargıtay 2 HD, E. 1985/11103 K. 1986/97, 14.1.986, www.kazanci.com.tr E.T. 27.10.2022.

mümkün olmamasını ifade etmektedir³⁴. İkinci görüş uyarınca ise davanın “açılmamış” olması ile anlatılmak istenen, yabancı mahkemenin yetkisizlik kararı neticesinde davanın yabancı ülke mahkemesinde görülmemiş olması halidir³⁵. İki görüşü de bünyesinde barındıran üçüncü görüşe göre ise davanın “açılmamış” olması ifadesi, davanın yabancı ülke mahkemesinde ikamesinin mümkün olmadığı haller yanında, davanın yabancı ülke mahkemesinde açılmasına rağmen yetkisizlik sebebiyle reddedildiği halleri de içerisine almaktadır³⁶. Yine bir başka yazar tarafından davanın “açılmamış” olması, davanın yabancı ülke mahkemesinde açılmış olsa bile esasına girilmeksizin usulden reddedilmiş olması şeklinde tarif edilmiştir³⁷. Kanımızca, kanun koyucunun MÖHUK m. 41’i ihdas ederken sahip olduğu, Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından daima milletlerarası yetkiye sahip bir Türk mahkemesinin mevcut bulunması amacı dikkate alındığında, davanın “açılmamış” olması halinin, davanın yabancı ülke mahkemesinde ikamesinin mümkün olmadığı haller yanında, davanın yabancı ülke mahkemesi nezdinde açılmış olmakla birlikte, esasına girilmeksizin usulden reddedilmiş olduğu halleri kapsamına alacak şekilde yorumlanması yerinde olacaktır.

Yargıtay 20 Hukuk Dairesi önüne gelen dava, davacının Mavi Kartlılar Kütüğünde yer alan adının değiştirilmesi talebine ilişkindir. Kararda, MÖHUK m. 41’in uygulama alanı bulunup bulunmadığı tespit edilirken Mahkeme, davanın daha önce yabancı bir ülke mahkemesinde açılmamış veya açılmamış olması koşulu bakımından bir değerlendirme yapılmamıştır. Bununla birlikte, belirttiğimiz üzere, davanın Türkiye’de yer alan Mavi Kartlılar Kütüğünde yer alan kaydın değiştirilmesine yönelik olduğu dikkate alındığında, ilgili koşul bakımından değerlendirme yapılmasına pratikte gerek bulunmamaktadır.

D. MÖHUK M. 41 UYARINCA YETKİLİ MAHKEME

MÖHUK m. 41 uyarınca, “Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları... Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye’de sâkin değilse Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür.” Kanun koyucu bu hükümde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, basamaklı bir kural aracılığıyla tesis edilmesini öngörmüştür. Bu

³⁴ Akıncı, *Derdestlik*, 50; Avşar, “Evlat Edinme”, 1162. Yargıtay 2. HD tarafından 1986 yılında verilen kararda, “davanın açılmaması” ifadesinin hukuki engeller sebebiyle bu ülkede dava açma imkanının mevcut bulunmaması halini ifade ettiği belirtilmiştir. Yargıtay 2. HD, E. 1985/11103 K. 1986/97, 14.1.1986.

³⁵ Tiryakioğlu, “Milletlerarası Yetki”, 1152.

³⁶ Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 609.

³⁷ Erten, *Yetki*, 123-125.

itibarla, söz konusu davalar bakımından yetki tesis edilirken ilgili sıranın takip edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle ancak ilgili basamaktaki koşul itibariyle yetkili mahkemenin tayin edilememesi halinde bir sonraki basamağa geçilebilecektir³⁸. Kanun koyucu son basamakta, ilk üç basamakta yer verilen koşullar aracılığıyla Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin doğmadığı hallerde davanın Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleri nezdinde açılabileceğini belirtmek suretiyle, Türk vatandaşlarının kişi hallerine dair davaları görmek üzere yetkili bir Türk mahkemesinin her zaman mevcut bulunmasını temin etmiştir³⁹.

Kuralın basamaklı yapısı gereği, Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisinin bulunup bulunmadığının tespitinde ilk olarak Türkiye’de yer itibariyle yetkili bir mahkemenin mevcut olup olmadığına bakılacaktır. Yukarıda değinmiş olduğumuz üzere ad değiştirme talepleri çekişmesiz yargı işlerindedir. HMK m. 384’te ise çekişmesiz yargı işlerinde yetkili mahkemeye ilişkin genel kural sevk edilmiştir. Buna göre, aksine düzenleme bulunmayan hallerde çekişmesiz yargı işleri bakımından yetkili mahkeme, talepte bulunanın yahut ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesidir. Bununla birlikte, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu⁴⁰ (NHK) m. 36 f. 1’de nüfus davaları bakımından yetkili mahkemeyi tesis eden özel bir yetki kuralına yer verilmiş bulunmaktadır. Adın değiştirilmesine yönelik talepleri de kapsamına alan bu düzenleme uyarınca, nüfus kayıtlarının düzeltilmesi talebiyle açılacak davalarda yetkili mahkeme düzeltme talebinde bulunan kişinin yerleşim yeri mahkemesidir⁴¹.

Yukarıda ifade etmiş olduğumuz üzere, “*Nüfus davları*” kenar başlıklı NHK m. 36 f. 1 hükmü, ad değişikliğine ilişkin talepleri de kapsamaktadır. Bu itibarla, MÖHUK m. 41’in ilk basamağında milletlerarası yetkiye sahip olacağı öngörülen Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkeme, ad değişikliği talepleri bakımından NHK m. 36 f. 1 b. (a) aracılığıyla tayin edilecektir.

Yargıtay 20. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararda da bu hususa değinilmiştir. Yüksek mahkeme, NHK m. 36 f. 1 b. (a) düzenlemesi uyarınca düzeltme talebinde bulunan kişinin yerleşim yeri mahkemesinin kesin yetkili olduğunu ifade ettikten sonra, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu⁴² (TVK) m. 28 f. 1’de öngörülen doğumla Türk vatandaşı olan ancak daha sonra çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerin, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanma-

³⁸ Çelikel - Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 622-623; Erten, *Yetki*, 127; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 609; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 187; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 492.

³⁹ Çelikel - Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 622; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 610.

⁴⁰ RG 29.4.2006, 26153.

⁴¹ Pürselim Arning, *Ad*, 277.

⁴² RG 12.6.2009, 27256.

ya devam edeceklerine dair kurala değinmiş ve davacının Türkiye’de ikamet yerinin veya son ikamet adresinin tespit edilememesi sebebiyle, MÖHUK m. 41’in ikinci basamağında yer alan davacının sakin olduğu yer mahkemesinin yetkili olduğuna işaret etmiştir. Mahkeme, davacı tarafından düzenlenen vekaletname üzerinde yer alan adresinden yola çıkarak, oybirliğiyle daha önce yetkisizlik kararı veren Mersin 2. Asliye Mahkemesinin ilgili dava bakımından yetkili olduğu sonucuna varmıştır.

Karar metninden açık olarak anlaşılammakla beraber kanımızca Mahkeme tarafından, davacının çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmiş bir kişi olması MÖHUK hükümlerinin, dolayısıyla MÖHUK m. 41’de yer alan yetki kuralının uygulanmasına imkan veren yabancılık unsuru olarak kabul edilmiştir. Zira, yabancılık unsurunun varlığına dair bir değerlendirmede bulunulmamış olmakla birlikte, bu kişilerin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanmaya devam edeceğine ilişkin TVK m. 28 f. 1 kuralı tekrar edildikten sonra, MÖHUK m. 41 uygulanmak suretiyle Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisini tesis edilmiştir. TVK m. 28 kapsamındaki kişiler hakkında MÖHUK m. 41’in uygulama alanı bulup bulmayacağı aşağıda ele alınacaktır. Bununla birlikte, MÖHUK hükümlerinin uygulanmasına dayanak teşkil eden yabancılık unsuru olan, talepte bulunanın yabancı ülke vatandaşı olması halinin, MÖHUK m. 41 hükmünün uygulanması için aranan davanın Türk vatandaşlarının kişi hallerine dair olması koşuluna dair değerlendirmede göz ardı edilmesi, kanımızca çelişki teşkil eder niteliktedir.

Kararda MÖHUK m. 41’in uygulanması bakımından dayanılan yabancılık unsuruna açıklık getirilmemiş olduğu dikkate alındığında, yabancılık unsuru olarak yine kararda yer verilen davacının Türkiye’de yerleşim yeri bulunmaması ve son yerleşim yerinin de tespit edilememiş olmasına dayanılmış olması ihtimalini de değerlendirmek gerekmektedir. Kararda MÖHUK m. 41 aracılığıyla Türk mahkemesinin yetkisinin tayini yoluna başvurulmasına imkan veren yabancılık unsuru hakkında Yüksek Mahkeme herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir. Mahkeme, sadece davacının Türkiye’deki yerleşim yerinin veya son yerleşim yerinin tespit edilemediğini belirtmekle yetinmiş, davacının yerleşim yeri ya da mutad meskeninin yabancı bir ülkede bulunduğuna dair bir bilgiye yer vermemiştir. Bu itibarla, kanımızca Mahkeme tarafından MÖHUK m. 41’in uygulanmasına dayanak teşkil eden yabancılık unsuru olarak davacının Türk vatandaşı olmaması hali dikkate alınmıştır.

II. TVK M. 28 KAPSAMINDAKİ KİŞİLERİN HUKUKİ STATÜSÜ

TVK m. 28 uyarınca, *“Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan ay-*

nen yararlanmaya devam ederler.” Kanun koyucu, “Mavi kartlılar”⁴³ veya “imtiyazlı yabancılar”⁴⁴ olarak da anılan bu kişiler bakımından ayrıksı bir durum yaratmış ve anılan kural aracılığıyla bu kişiler özel bir hukuki statüye kavuşturulmuştur⁴⁵.

Esasen ilgili düzenleme kaynağını, 2009 yılında TVK'nın yürürlüğe girmesiyle mülga hale gelen, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu⁴⁶ m. 29'dan almaktadır. 1995 tarih ve 4112 sayılı “*Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*”⁴⁷ m. 2 aracılığıyla 403 sayılı Kanun m. 29'da değişiklik yapılmış ve ilgili dönemde mevcut bulunan 29. maddenin⁴⁸ çıkma izni olarak Türk vatandaşlığından çıkanlar aleyhine doğurduğu sonuçların iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Daha önce Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin, vatandaşlığı kayıp sebebi dikkate alınmaksızın, kayıp tarihinden itibaren yabancılar ile aynı hukuki statüye sahip olacağını öngören kural, 4112 sayılı Kanun m. 2 aracılığıyla doğumla Türk vatandaşı olup, daha sonra çıkma izni olarak Türk vatandaşlığını kaybedenler açısından yumuşatılmıştır. Yapılan değişiklikle bu kişilerin ve kanuni mirasçılarının, kamu düzeni ve milli güvenliğe dair hükümler saklı olmak suretiyle, Türkiye’de ikamet ve seyahat etme, çalışma, miras, taşınır ve taşınmaz mal edinimi ve devri gibi hususlarda Türk vatandaşlarının sahip oldukları haklardan yararlanmaya devam edecekleri öngörülmüştür. Söz konusu değişikliğe gerekçe olarak ise yurtdışında bulunan, özellikle Almanya, Hollanda, İsveç gibi ülkelere işçi olarak giden ve orada yaşamaya devam eden Türk vatandaşlarının bu ülke vatandaşlığını kazanmak amacıyla çıkma izni olarak Türk vatandaşlığını kaybetmek istemeleri halinde, Türkiye’de yabancı muamelesine tabi olmalarının yarattığı sıkıntıların giderilmesi gerekliliği gösterilmiştir⁴⁹. 2004 yılında mülga

⁴³ Bkz. dn. 6.

⁴⁴ TVK m. 28 kapsamında yer alan, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanlar hakkında imtiyazlı yabancılar ifadesinin kullanılmasına örnek olarak bkz. Ergin Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), 128-129; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 173.

⁴⁵ Aygün, “Yabancılık Unsuru”, 1039-1040; Gülin Güngör, *Tâbiyet Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), s.182; Nomer, *Vatandaşlık Hukuku*, 128-129; Uğur Tütüncübaşı, “Türk Vatandaşlığından Çıkma ve 6304 Sayılı Kanun Kapsamında Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (Yeni “Mavi Kart” Uygulaması)”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 13/2 (2011), 170.

⁴⁶ RG 22.2.1964, 11638.

⁴⁷ RG 12.6.1995, 22311.

⁴⁸ 4112 sayılı Kanun aracılığıyla yapılan değişiklik öncesinde 403 sayılı Kanunun 29. Maddesi “*Bu Kanun gereğince Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden başlayarak yabancı muamelesine tabi tutulur. İkamet, gayrimenkul edinme ve ferağ, miras ve çalışma gibi konularda ancak Türk kanunlarının yabancıları tanıdığı haklardan faydalanabilirler. 33. ve 35. maddeler hükümleri saklıdır.*” hükmünü içermekteydi.

⁴⁹ Turgut Turhan, “Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 46/1 (1997), 42-44; Tütüncübaşı, “Türk Vatandaşlığından Çıkma”, 172-173; Vahit Doğan, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2019), 128-129; B. Bahadır Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2019), 247-248.

Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 29’da tekrar değişikliğe gidilmiş⁵⁰ ve doğumla Türk vatandaşı olup, daha sonra çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybedenler ile bu kişilerin çıkma belgesine kayıtlı, ergin olmayan çocuklarının faydalanmayacağı haklar sayılmak suretiyle madde metni yeniden kaleme alınmıştır.

Doğumla Türk vatandaşı olup, çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerin hukuki statüsüne yönelik olarak 403 sayılı Mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 29’a benzer bir düzenleme, yürürlükte bulunan TVK m. 28’de de yer almaktadır⁵¹. Bununla birlikte, TVK m. 28, mülga Kanun’daki düzenlemeden farklı hususları da içermektedir. 5901 sayılı TVK’nın yürürlüğe girdiği tarihten üç yıl sonra TVK m. 28’de değişikliğe gidilmiştir⁵². İlgili değişiklik aracılığıyla, “*Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve kendileri ile birlikte işlem göre çocukları...*” şeklindeki hükmün kapsamı genişletilmiş ve Türk vatandaşlığını kaybedenler yanında, üçüncü dereceye kadar altsoylarının⁵³ da maddede yer verilen haklardan yararlanabileceği ifade edilmiştir. Yine ilk yürürlüğe girdiği tarihte tek fıkra olarak kaleme alınan hüküm, daha detay bir şekilde ve on fıkra halinde yeniden düzenlenmiştir⁵⁴. Buna göre, TVK m. 28 kapsamındaki kişiler, maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasında sayılan istisnalar hariç olmak üzere⁵⁵ Türk vatandaşlarının sahip olduğu haklardan istifade edecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, ilgili düzenleme ile bu kişiler bakımından yaratılan imtiyazlı halin, bir başka ifadeyle Türk vatandaşı gibi haklardan faydalanmaya devam edebiliyor olmalarının bu kişilerin sahip olduğu yabancı statüsünü ortadan kaldırmıyor olmasıdır. Zira, TVK m. 28’de yer alan istisnalar haricinde Türk vatandaşlarına tanınan haklardan faydalanmaya devam edebiliyor olmakla birlikte, bu kişiler Türk vatandaşlığına sahip değillerdir⁵⁶.

⁵⁰ 5203 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, m. 1, RG 6.7.2004, 25514.

⁵¹ Doğan, *Vatandaşlık Hukuku*, 129.

⁵² Bkz. 2012 tarih ve 6304 sayılı Kanun m. 12, RG 18.5.2012, 28296.

⁵³ Ayrıca, Bakanlar Kuruluna (2018 tarihinde yapılan değişiklikle Bakanlar Kurulu ifadesinin yerini Cumhurbaşkanlığı ifadesi almıştır.) Türk vatandaşlığından çıkanların kaçınıcı dereceye kadar altsoylarının hükümden yararlanacağını belirleme yetkisi verilmiştir.

⁵⁴ Erdem, *Vatandaşlık Hukuku*, 248-249; Tütüncübaşı, “Türk Vatandaşlığından Çıkma”, 181 vd.

⁵⁵ TVK m. 28 hükmü uyarınca “(1) Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. Millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklıdır. (2) Bu madde kapsamında bulunan kişilerin, seçme ve seçilme, muafin araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü yoktur. Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabidirler. (3) Bu madde kapsamında bulunan kişiler, bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tabi olarak asli ve sürekli kamu hizmeti görevlerinde bulunamazlar. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilirler...”

⁵⁶ Aygün, “Yabancılık Unsuru”, 1040.

III. MAVİ KART SAHİPLERİNİN KİŞİ HALLERİNE İLİŞKİN DAVALARDA TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİNİN MÖHUK M. 41 UYARINCA TESISİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yargıtay 20. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararda, Mavi Kartlılar Kütüğünde yer alan adının değiştirilmesi talebinde bulunan kişi doğumla Türk vatandaşı olup, sonradan çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmiştir. Mahkeme, TVK m. 28 düzenlemesi uyarınca davacının sahip olduğu statüye vurgu yaparak, söz konusu talebe ilişkin yetkili mahkemenin tayininde, Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin davalara ilişkin yetki kuralı olan MÖHUK m. 41'in uygulanacağı sonucuna ulaşmıştır.

İnceleme konusu kararda Yargıtay, yabancılık unsuru barındıran işlem ve ilişkiler hakkında kuralları içeren MÖHUK hükümlerinin uygulanmasını öngörmüş ancak söz konusu kuralların tatbikini sağlayan yabancılık unsurunun olduğu hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bir hukuki olay veya ilişkide yabancılık unsurunun çeşitli şekillerde ortaya çıkması mümkündür. Karar konusu talep de doğumla Türk vatandaşı olup, çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden, diğer bir ifadeyle Türk vatandaşlığına sahip olmayan kişinin, Mavi Kartlılar Kütüğündeki adının değiştirilmesine ilişkindir. Mahkemenin, Türk vatandaşı olmayan bir kişinin kişisel statüsünde değişiklik yapılmasına yönelik bir taleple karşı karşıya kalmış olması itibarıyla, olayda taraf bakımından yabancılık unsuru bulunmaktadır. Dolayısıyla, talep bakımından Türk mahkemelerinin yetkisinin tayininde HMK hükümlerine değil, MÖHUK hükümlerine başvurulması gerekmektedir. Belirttiğimiz üzere Yargıtay herhangi bir dayanak göstermemiş olmakla birlikte olayda yetkili mahkemenin tayininde MÖHUK hükümlerinin uygulanacağı sonucuna ulaşmış, ancak TVK m. 28 uyarınca sahip olduğu statüyü gerekçe göstererek, davacının vatandaşlığı bakımından mevcut bulunan yabancılık unsurunu göz ardı etmiştir.

TVK m. 28'de, bu hüküm kapsamındaki kişilerin taraf olduğu davalar veya ilgili oldukları işler bakımından herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bununla birlikte öğretilerde, TVK m. 28'de öngörülen statüye sahip olanların kişi hallerini konu edinen davalarda milletlerarası yetkinin, MÖHUK m. 41 uyarınca tesis edilemeyeceği kabul edilmektedir⁵⁷. Yargıtay kararlarında ise aksi yönde bir yaklaşım benimsendiği, TVK m. 28'de yer alan *“Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ... bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler...”* ifadesine yer verilerek, bu kişilerin kişi hallerine yönelik davalarda MÖ-

⁵⁷ Erten, *Yekti*, 83 vd.; Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, s. 476-477; Özel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 604; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 488, dn. 139; Tan Dehmen, “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar”, 173-174; Tarman, “Jurisdiction”, 480-481.

HUK m. 41 aracılığıyla yetkili mahkemenin belirlendiği görülmektedir⁵⁸. Kanımızca burada Yargıtay tarafından, TVK m. 28'deki "... *Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler...*" ifadesi yanlış yorumlanmaktadır. Şöyle ki; mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 29 hükmü ihdas edilirken, hüküm kapsamındaki kişilerin Türkiye'ye giriş ve çıkışları, ikamet ve çalışma imkanları, taşınmaz mal edinme ve miras hususlarında Türk vatandaşı oldukları sırada sahip oldukları haklardan faydalanmayı sürdürmelerinin sağlanması amaçlanmıştır. Madde hükmü, yürürlükteki Kanun döneminde de kişi bakımından kapsadığı alan genişletilmek suretiyle varlığını korumuştur⁵⁹. Öğretide de ileri sürüldüğü üzere, MÖHUK m. 41'deki kural, Türk vatandaşlarına bir hak tanınmasını niteliğini değil, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin, Türk vatandaşlığı dikkate alınması yoluyla tesis edildiği bir usul hükmü niteliğini haizdir⁶⁰.

TVK m. 28 kapsamındaki kişilere tanınan bu ayrıcalıklı statünün "*Türk vatandaşı*" ifadesini karşılamadığı ise açıktır. TVK m. 3'te Türk vatandaşı, "*Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişi*" olarak tanımlanmıştır. TVK m. 28'deki statü ise doğumla Türk vatandaşlığına sahip olmakla birlikte, daha sonra çıkma izni almak yoluyla Türk vatandaşlığını kaybeden, bir başka deyişle Türk vatandaşı olmayan, kişiler bakımından öngörülmektedir. Buna karşılık, MÖHUK m. 41'de açıkça "*Türk vatandaşlarının kişi hallerine ilişkin davalar*" ifadesine yer verilmiştir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra çalışmak amacıyla Avrupa ülkelerine giden, yaşamlarını orada devam ettiren ve zaman içinde buldukları ülkenin vatandaşlığına geçen Türk vatandaşları ile onların günümüzde üçüncü kuşağa denk gelen altsöyları bakımından öngörülen bu düzenlemenin, devletin bu kişilerin Türkiye ile olan bağlarının devamlılığını sağlamak doğrultusundaki politikası açısından yerine getirdiği işlev önem arz etmektedir. Bununla birlikte, söz konusu düzenlemenin varlığı kanımızca bizi Türk mahkemelerinin yetkisine ilişkin bir hükmün geniş yorumlanması sonucuna ulaştırmamaktadır.

Yapılan açıklamalar ışığında, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi önüne gelen TVK m. 28'de öngörülen hukuki statüye sahip davacı tarafından açılan, Mavi Kartlılar Kütüğünde yer alan adının değiştirilmesine yönelik davada, yetkili mahkemenin belirlenmesi amacıyla MÖHUK m. 41 hükmüne başvurulması kanımızca mümkün değildir. Zira, MÖHUK m. 41, Türk vatandaşlarının kişi hallerini konu edinen davalar bakımından yetkili mahkemeyi düzenlemektedir. İnceleme konusu davada ise bu şart

⁵⁸ Yargıtay 5. HD, 2021/6966 E. 2021/11558 K. 18.10.2021, www.yargitay.gov.tr, E.T. 6.11.2022; Yargıtay 2. HD, E. 2012/23566 K. 2013/8998, 1.4.2013; Yargıtay 2. HD, E. 2015/24523 K. 2016/7966, 19.4.2016, Erten, *Yetki*, 84-87.

⁵⁹ Erdem, *Vatandaşlık*, 246-247; Tütüncübaşı, "Türk Vatandaşlığından Çıkma", 172-173, 183 vd.

⁶⁰ Tan Dehmen, "Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar", 173-174.

gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla, söz konusu davada milletlerarası yetkinin MÖHUK m. 41 uygulama aracılığıyla değil, yabancılık unsuru barındıran davalara ilişkin genel yetki kuralı olan MÖHUK m. 40 aracılığıyla belirlenmesi gerekmektedir.

Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesisine ilişkin genel kural olan MÖHUK m. 40'da iç hukukumuzun yer itibariyle yetki kurallarına gönderme yapılmaktadır. Bu itibarla, davanın görülmesi bakımından iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları aracılığıyla yetkili bir mahkemeye ulaşılabildiği hallerde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinden söz edilebilecektir⁶¹. İnceleme konusu dava, mavi kart sahibi yabancıнын Mavi Kartlılar Kütüğündeki adının değiştirilmesine ilişkin olup, daha önce de değinmiş olduğumuz üzere bu talepler bakımından yetkili mahkeme NHK m. 36 f. 1 b. (a)'da düzeltme talebinde bulunan kişinin yerleşim yeri mahkemesi olarak öngörülmüştür⁶².

Burada değerlendirilmesi gereken hususlardan biri de söz konusu yetki kurallının niteliğidir. İnceleme konusu olayda Yargıtay, "...5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 36/1-a maddesinde, nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davalarının düzeltmeyi isteyen şahsın yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılacağı hükme bağlanmıştır. Nüfus kayıtlarındaki düzeltme ilişkin uyuşmazlıklardaki yetki Nüfus Hizmetleri Kanununun 36/1-a maddesi uyarınca kesin yetkidir..." demek suretiyle, söz konusu kuralın kesin yetki kuralı olduğu sonucuna varmıştır. Bu kabul ise inceleme konusu olayda olduğu gibi, ad değişikliği talebinde bulunan tarafın Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmadığı hallerde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilememesi ihtimalini beraberinde getirmektedir. Zira iç hukukumuzda öngörülen yetki kurallarının kesin yetki kuralı niteliğini haiz olduğu hallerde, dava sadece ilgili kuralda anılan mahkemede görülebilmektedir⁶³.

Yukarıda ifade etmiş olduğumuz üzere, ad değişikliğine ilişkin talepler HMK m. 382'de yer verilen çekişmesiz yargı işlerindedir. Çekişmesiz yargı işlerinde mahkemelerin yetkisini düzenleyen kuralların kesin yetki kuralı niteliğine sahip olup olmadığı ise öğretilerde tartışmalıdır. Doktrinde yer alan ilk görüş uyarınca çekişmesiz yargı işlerini karara bağlama hususunda mahkemenin sahip olduğu yetki kamu düzenindedir. Dolayısıyla, çekişmesiz yargı işleri hakkında mahkemenin yetkisini tesis eden kurallar, kesin yetki kuralı niteliğine sahiptir⁶⁴. Bizim

⁶¹ Güngör, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 231; Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 464; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 458; Tan Dehmen, "Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar", 171.

⁶² Pürselim, *Ad*, 277.

⁶³ Mine Akkan Pekcanitez *Usul Medeni Usul Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 293; Kuru vd., *Medeni Usul Hukuku*, 63.

⁶⁴ Ali Cem Budak, "Türk Hukukunda Çekişmesiz Yargı", içinde *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı IV*, (Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2005), 152; Baki Kuru, *Nizasız Kaza*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1961), 136-137.

de katıldığımız karşı görüş uyarınca ise çekişmesiz yargı işi bakımından yetkinin özel olarak düzenlenmiş olması, kendiliğinden kuralın kesin yetki kuralı olması sonucunu doğurmayacaktır. Çekişmesiz yargı işi bakımından mahkemenin kesin yetkili olduğunun açıkça öngörüldüğü istisnalar haricinde, ilgili yetki kuralı kesin yetki kuralı niteliğine sahip olmayacaktır⁶⁵.

NHK m. 36 f. 1 b. (a)'nın kesin yetki kuralı olarak nitlendirilmesi halinde, ad değişikliği talebinde bulunanın Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmaması Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin doğmamasına sebep olacaktır. Buna karşılık, bu kuralın kesin yetki kuralı niteliğine sahip olmadığı görüşünün kabul edildiği hallerde ise genel yetki kuralları aracılığıyla ya da yetki itirazında bulunulmadığı hallerde⁶⁶ Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisi söz konusu olabilecektir. NHK m. 36 f. 1 b. (a)'da, ad değişikliği talepleri bakımından talepte bulunanın yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu kural altına alınmış ancak mahkemenin ilgili talep bakımından kesin yetkiye sahip olduğu hususunda herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Bu itibarla, Yargıtay tarafından varılan sonucun aksine kanımızca inceleme konusu olayda ad değişikliği talebinde bulunan tarafın yerleşim yeri mahkemesi, bu talebin karara bağlanması bakımından kesin yetkiye sahip bulunmamaktadır.

Kararda Mavi Kart sahibi talepte bulunanın, Türkiye'deki yerleşim yerinin tespit edilemediği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, MÖHUK m. 40 atfıyla ulaşılan NHK m. 36 f. 1 b. (a) uyarınca Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesisi mümkün olmayacaktır. Buna karşılık, genel yetki kuralları aracılığıyla ya da uygulamada çekişmesiz yargı işleri bakımından öngörülen usule aykırı olarak nüfus idaresi kanuni hasım gösterilmek suretiyle açılan davalarda⁶⁷ yetki itirazında bulunulmaması koşuluyla⁶⁸ Türk mahkemesi milletlerarası yetkiye sahip olacaktır.

SONUÇ

Çalışmamızın konusunu oluşturan Yargıtay 20. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararda, TVK m. 28'de öngörülen hukuki statüye sahip davacı tarafından açılan, Mavi Kartlılar Kütüğünde yer alan adın değiştirilmesi talebi bakımından

⁶⁵ Atalı, *Pekcanitez Usul*, 2135.

⁶⁶ Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini tesis eden iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarının kesin yetki kuralı niteliğine sahip olmadığı ve yetkisiz mahkemede açılan davaya karşı süresi içinde yetki itirazında bulunulmadığı hallerde, davanın açılmış olduğu mahkemenin milletlerarası yetkili hale geleceği yönünde bkz. Güngör, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 237; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 486.

⁶⁷ Pürselim, "Ad", 278.

⁶⁸ Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini tesis eden iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarının kesin yetki kuralı niteliğine sahip olmadığı ve yetkisiz mahkemede açılan davaya karşı süresi içinde yetki itirazında bulunulmadığı hallerde, davanın açılmış olduğu mahkemenin milletlerarası yetkili hale geleceği yönünde bkz. Güngör, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 237; Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 486.

yetkili mahkemenin MÖHUK m. 41 uyarınca belirleneceği sonucuna ulaşılmıştır. Mahkeme, Türk vatandaşlarının kişi hallerini konu edinen davalar bakımından yetkili mahkemeyi düzenleyen MÖHUK m. 41'in uygulanabilmesi için aranan; uyumsuzluğun yabancılık unsuru barındırması, uyumsuzluk konusunun kişi hallerine ilişkin olması, kişi hallerinde değişiklik meydana gelecek tarafın Türk vatandaşı olması ve davanın daha önce yabancı bir ülke mahkemesi önünde açılmamış veya açılmamış olması koşulları bakımından değerlendirmede bulunmaksızın Türk mahkemesinin yetkisinin MÖHUK m.41 aracılığıyla tayin edileceği sonucuna ulaşmıştır.

Yargıtay kararına konu davada yabancılık unsurunun mevcudiyeti, uyumsuzluğun kişi hallerine ilişkin olması ve davanın yabancı bir ülke mahkemesinde açılmamış veya açılmamış olması şartları, yukarda da incelemiş olduğumuz üzere mevcut bulunmaktadır. Bununla birlikte ilgili maddenin tatbiki için aranan, dava neticesinde kişi hallerinde değişiklik meydana gelecek tarafın Türk vatandaşı olması koşulu ise ad değişikliği talebinde bulunan kişinin Türk vatandaşı olmayıp, doğumla Türk vatandaşlığına sahip olup çıkma izni almak suretiyle vatandaşlığı kaybeden ve TVK m. 28 aracılığıyla ayrıcalıklı bir hukuki statüye kavuşturulmuş olan bir kimse olması sebebiyle sağlanamamıştır. Bu itibarla, söz konusu davada Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin MÖHUK m. 41 aracılığıyla değil, yabancılık unsuru barındıran davalara ilişkin genel yetki kuralı olan MÖHUK m. 40 aracılığıyla tesis edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Ziya. *Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Sözleşmesine Dayanan Yabancı Derdestlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.
- Akkan, Mine. *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 15. Bası, 2017.
- Atalı, Murat. *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 15. Bası, 2017.
- Avşar, Melis. “Evlat Edinme Davalarında Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”. *Public and Private International Law Bulletin Prof. Dr. Cemal Şanlı’ya Armağan*, 40/2 (2020), 1151-1173.
- Aygün, Mesut. “Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan* 16/Özel Sayı (2015), 1025-1066.
- Budak, Ali Cem. “Türk Hukukunda Çekişmesiz Yargı”, *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı IV*. 129-187. Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2005.
- Çelikel Aysel- Erdem, B. Bahadır. *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: Beta Yayınevi, Yenilenmiş 17. Bası, 2022.
- Doğan, Vahit. *Türk Vatandaşlık Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, Güncellenmiş 16. Baskı, 2019.
- Ekşi, Nuray. *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2. Bası, 2000.
- Erdem, B. Bahadır. *Türk Vatandaşlık Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 7. Bası, 2019.
- Erten, Rifat. *Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.
- Güngör, Gülin. *Milletlerarası Özel Hukuk*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Güngör, Gülin. *Tâbiyet Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 9. Bası, 2021.
- Kuru, Baki vd., *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 22. Baskı, 2011.
- Kuru, Baki. *Nizasız Kaza*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1961.
- Nomer, Ergin. *Devletler Hususi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, Yenilenmiş 21. Bası, 2021.
- Nomer, Ergin. *Türk Vatandaşlık Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 26. Bası, 2019.
- Özel, Sibel vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- Pürselim Arning, Hatice Selin. *Türk, Alman ve İsviçre Milletlerarası Özel Hukuklarında Ad*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Pürselim, Hatice Selin. “MÖHUK Kapsamında İddet Müddetinin Soybağının Reddi ve Babalık Davalarına Etkileri”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 27/1, (Haziran 2021), 513-542.
- Tan Dehmen, Mine. “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK’ta Kabul Edilen Yetki Kuralı”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 33/1 (2013), 169-211.

- Tarman, Zeynep Derya. “The International Jurisdiction of the Turkish Courts on Special Status of Turkish Nationals”. *Yearbook of Private International Law* 14 (2012/2013), 477-491.
- Tiryakioğlu, Bilgin. “Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi”. *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan*. ed. Bilgin Tiryakioğlu- Gülin Güngör. 1141-1165. Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.
- Turhan, Turgut. “Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 46/1 (1997), 41-65.
- Tütüncübaşı, Uğur. “Türk Vatandaşlığından Çıkma ve 6304 Sayılı Kanun Kapsamında Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (Yeni “Mavi Kart” Uygulaması)”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13/2 (2011), 153-194.